

Шлахтер М., Акулов О. Перші відомості про копрофільні мікроміцети Ужанського Національного природного парку // Матеріали наукової конференції «Історичні і сучасні аспекти вивчення біоти Карпат» присвяченої 60-річчю Високогірного біологічного стаціонару Львівського національного університету імені Івана Франка (27–30 липня 2015 р.). – Львів: ЛНУ, 2015. – С. 63-64

Шлахтер М.Л., Акулов О.Ю.

ПЕРШІ ВІДОМОСТІ ПРО КОПРОФІЛЬНІ МІКРОМІЦЕТИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «УЖАНСЬКИЙ»

кафедра мікології та фітоімунології, Харківський національний університет

ім. В.Н. Каразіна, пл. Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

e-mail: shlahterm@ukr.net

Послід є поширеним в природі та специфічним за хімічним складом субстратом, що слугує поживним середовищем для розвитку різноманітних істот, в тому числі грибів. Копрофільні гриби (далі КГ) – це велика група сапротрофів, які здатні заселятись на екскрементах тварин. Серед КГ існує багато високоспеціалізованих видів, що колонізують лише послід певних тварин. Найбільше різноманіття спеціалізованих КГ зареєстроване на посліді травоядних тварин. У таких видів спори потрапляють в організм тварини разом з їжею, активуються у шлунку і проростають у посліді лише після перебування у шлунково-кишковому тракті. Отже різноманіття КГ залежить не лише від кормової бази тварини, але і від особливостей функціонування її травної системи. Спеціалізовані види КГ сформувалися в результаті тривалої коеволюції з тваринами, на екскрементах яких вони розвиваються, тому саме ним зазвичай приділяється найбільша увага вчених (Bell, 1983; Doveri, 2004).

В Україні видовий склад копрофільних мікроміцетів досліджувався в різні часи багатьма вченими. Існує низка наукових праць, присвячених КГ тих чи інших територій, однак багато об'єктів природно-заповідного фонду дотепер залишаються без належної уваги мікологів. Саме до таких територій і належить НПП «Ужанський».

Під час навчальної практики, що проводилася на території НПП «Ужанський» з 25 липня по 4 серпня 2014 р., нами було зібрано зразки посліду деяких свійських та диких тварин, зокрема, *Bos taurus taurus* L. (корова), *Equus ferus caballus* L. (кінь), *Ovis aries* L. (вівця), *Capra hircus* L. (коза), *Capreolus capreolus* L. (козуля), *Sus scrofa* L. (кабан дикий), а також погадки сови з ознаками колонізації грибами. Культивування КГ на відібраних зразках проводилося в умовах вологої камери в лабораторії. На даний момент зразки опрацьовані лише частково, тому складений список видів є попереднім.

В результаті проведених досліджень нами виявлено 10 видів копрофільних мікроміцетів, один з яких – *Pilobolus crystallinus* Bref. належить до відділу Zygomycota Moreau, а решта є представниками відділу Ascomycota (Berk.) Caval.-Sm. Це дискоміцети *Ascobolus immersus* Pers., *Saccobolus citrinus* Boud. et Torrend, *S. minimoides* Prokhorov., *S. saccoboloides* (Seaver) Brumm., *S. truncatus* Velen. та *Thecotheus pelletieri* (P. Crouan et H. Crouan) Boud.; піреноміцети *Podospora anserina* (Rabenh.) Niessl, *P. fimiseda* (Ces. et De Not.) Niessl, *P. pleiospora* (G. Winter) Niessl, а також анаморфний гриб *Stilbella fimetaria* (Pers.) Lindau. Усі перелічені вище види зареєстровані на території НПП «Ужанський» вперше.

Слід звернути особливу увагу на анаморфний кореміальний вид *Stilbella fimetaria* (Pers.) Lindau, який дотепер не був зареєстрований в Україні. За даними літератури, цей вид є космополітом, але трапляється не дуже часто. Досі він був знайдений на посліді птахів, котів, собак, мишей, кролів, овець і вомбатів. Нами спороношення цього виду було виявлено не на екскрементах, а на погадках сови, які за хімічним складом та способом утворення подібні до екскрементів. На погадках цей вид раніше не був виявлений. Враховуючи на флористичну новизну та незвичність субстрату, нижче наводимо детальний опис цього виду та відомості про зібраний зразок.

Stilbella fimetaria має поодинокі або поєднані у групи коремії, що утворюються на поверхні субстрату. Коремії нерозгалужені, булавоподібні, складаються з білої або жовтуватої ніжки та рожевої або помаранчевої слизистої спороносної головки нагорі. Ніжки циліндричні, робустні або стрункі, (100-) 250-625 (-1000) мкм заввишки та (25-) 50-150 (-250) мкм завтовшки, з гладенькою або волосистою поверхнею, іноді з вираженим ореолом волосків, розташованим у верхній частині нижче маси конідій. Гіфи ніжки (1,5-) 2-2,5 (-5) мкм завширшки; клітинні стінки гіф ніжки гладенькі або подекуди бородавчасті. Конідієносії розгалужуються один або два рази, утворюючи метулі з фіалідами. Метулі $12,5\text{--}18 \times 1,5\text{--}2$ мкм. Фіаліди циліндричні до шилоподібних, прямі або дещо зігнуті, латеральні або термінальні, зібрані в мутовки по 3-6 шт, (15-) 20-34 мкм завдовжки та 1-1,5 мкм завширшки. Комірці та периклінальні потовщення фіалід непомітні. Конідіальна маса сферична, субсферична, піднесена або дископодібна, від рожевої до помаранчевої, з часом іноді набуває блідо-жовтого забарвлення, (50-) 100-400 (-500) мкм у діаметрі. Конідії еліпсоїдні до яйцеподібних, (3-) $3,5\text{--}5$ (-6) $\times$ (1,5-) 2-3, з трохи потовщеними стінками. Телеоморфа для цього гриба не відома.

Гербарний зразок *Stilbella fimetaria* (Pers.) Lindau було зібрано на погадках сови у буковому лісі на підйомі до г. Черемха (біля кордону з Польщею) на території НПП «Ужанський» (Велико-Березнянський р-н, Закарпатська обл., Україна) 1 серпня 2014 р. Він

зберігається у науковому гербарії кафедри мікології та фітоімунології Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна під номером CWU (Мус) AS 5780.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Bell A. Dung Fungi: [an illustrated guide to coprophilous fungi in New Zealand]. Wellington: Victoria University Press, 1983. 88 p.
2. Doveri F. Funghi fimicoli Italici. – Trento : Associazione Micologia Bresadola, 2004. 1104 p.